

بررسی علل طلاق به شیوه تحلیل روایی در شهرستان یزد و طراحی آموزش پیش‌نیازهای زوجیت مبتنی بر علل طلاق با رویکرد یادگیری فعال و با

محوریت خانواده، مدرسه و دانش آموز

وحید رضایی^۱، محمد حسین فلاح^{۲*}، سعید وزیري^۳

تاریخ پذیرش: ۹۷/۴/۲

تاریخ دریافت: ۹۶/۱۱/۱۷

چکیده:

هدف: پژوهش حاضر با هدف بررسی علل طلاق به شیوه تحلیل روایت در شهرستان یزد و طراحی آموزش پیش‌نیازهای زوجیت مبتنی بر علل طلاق با رویکرد یادگیری فعال و با محوریت خانواده، مدرسه و دانش آموز انجام گرفت.

روش‌ها: جامعه آماری پژوهش زوج‌های طلاق گرفته شده در شهرستان یزد بودند و روش نمونه‌گیری زوج‌های مذکور در دسترس بود با توجه به کیفی بودن تحقیق با حجم نمونه نامعلوم مورد مطالعه قرار گرفتند. با روش توصیفی پیمایشی به صورت مقطعی و با استفاده از مشاهده و مصاحبه بالینی از هر زوج طلاق گرفته، داده‌های کیفی مورد نظر جمع‌آوری شد تا تقریباً به جواب‌های یکسانی منتهی شد و سپس به شیوه تحلیل روایت تجزیه و تحلیل گردیده و پس از کدبندی‌های لازم، علل کیفی طلاق معلوم شد و برای علل کشف شده با رویکرد یادگیری فعال با محوریت خانواده، مدرسه و دانش‌آموز پیش‌نیازهای یک زوج موفق با یک مدل آموزشی مؤثر طراحی و به بررسی سوال‌های تحقیق و بحث با پژوهش‌های مشابه انجام شده در این زمینه پرداخته شد. **نتیجه:** نتایج پژوهش به تحلیل کیفی عوامل طلاق و تهیه مدل آموزشی مبتنی بر علل طلاق در شهرستان یزد بر اساس یادگیری فعال با محوریت خانواده و مدرسه انجامید.

کلمات کلیدی: علل طلاق، تحلیل روایت، طراحی آموزش پیش‌نیازهای زوجیت، رویکرد یادگیری فعال.

۱ - دانشجوی دکترای مشاوره، دانشگاه آزاد اسلامی Psychologist854@gmail.com

۲ - دانشیار گروه مشاوره، دانشگاه آزاد اسلامی واحد یزد

۳ - استادیار گروه علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد یزد s.vaziri@iauyazd.ac.ir

*-نویسنده مسئول Fallahyazd@iauyazd.ac.ir

پیشگفتار

خانواده به عنوان عمده ترین نهاد اجتماعی و اولین نظام موثر بر نحوه رشد و چگونگی شکل گیری و جایگاه و عملکرد فرد می باشد (Iran Jalali, Hassan Ahadi, Alireza kiamanesh, 2018). خانواده اولین و مهمترین نظام ارتباطی برای کودکان به شمار می رود و استفاده از شیوه های مناسب حل مسئله در این محیط می تواند تاثیر قابل توجهی بر رشد روانی و اجتماعی کودکان داشته باشد (M. Shokohiyekta, S. Akbari zardkhaneh, A. Parand, F. Pooran, 2013). یکی از نماد های مهم اجتماعی که به لحاظ اهمیت نقش و کارکردهای مختلف مورد توجه علمای مذهبی، اخلاقی و صاحب نظران تعلیم و تربیت، جامعه شناسی و روانشناسی قرار گرفته است. نهاد خانواده می باشد نهادی که بر اثر ازدواج یک زن و مرد پدید می آید و وجود فرزندان آن را تکمیل می کند.

خانواده عبارت است از کوچکترین مسئله اجتماعی که از زن و مرد و فرزندان آنها تشکیل می شود. خانواده هسته کوچکی از اجتماع در همه جوامع بشری بوده و در انتقال موارث اجتماعی تاثیر زیادی داشته است.

خانواده اولین پایگاه انتقال عناصر فرهنگی به نسل جدید است و عاملی موثر در رشد و شکوفایی استعداد های آدمی و گسترش فرهنگ بشری به شمار می رود.

در فرآیند زندگی مواردی است که فرد باید از بین چند راه یک راه را انتخاب نماید گزینش یک راه از بین چند راه چنانچه با مطالعه و بصیرت انجام نگیرد، ممکن است نتایج مطلوبی در بر نداشته باشد. لذا کمک گرفتن از مشاور در انتخاب مناسب می تواند در توفیقات بعدی اثرات مفیدی داشته باشد.

عدم تعادل جنسی، فشارهای اقتصادی و معیشتی تامین یک زندگی خانوادگی، شرایط فرهنگی جامعه و سنت هایی که کارکرد مطلوب خود را از دست داده و بلکه کارکرد منفی پیدا کرده اند و امکان ازدواج درست و تشکیل زندگی خانوادگی پایدار را برای خیل عظیمی از جوانان کشور دشوار کرده است. و بالاخره گروهی نیز با هنجار شکنی و بی وفایی، ازدواج نا خواسته و نا مطلوب را در ظاهر ادامه می دهند اما با نوعی طلاق عاطفی، دل در گرو دیگری دارند و آشیانه ای دیگر بنا می کنند. خانواده واحدی اجتماعی با ابعاد گوناگون است که به دلیل اهمیت و جایگاهش از دیرباز مورد توجه اندیشمندان اجتماعی بوده است بسیاری از ازدواج ها با شکست روبه رو می شوند و بسیاری از آنها حتی یک سال هم دوام نمی آورد. فهمیدن علت شکست این ازدواج ها می تواند به

شما در بهبود زندگی زناشویی خودتان کمک کند. برخی از عوامل دخیل در شکست ازدواج شامل: ضعف در برقراری ارتباط، مشکلات مالی، و شرایط محیطی است. همیشه این مسائل در ازدواج‌های سالم و با دوام هم وجود دارند، اما اگر به طریق مناسب با آنها برخورد نشود، منجر به شکست آن ازدواج خواهد شد.

برقراری ارتباط و گفتگو یکی از اصلی‌ترین عوامل موفقیت در ازدواج است. بدون برخورد و مکالمه درست، اختلاف و جر و بحث‌ها به مشکلات بسیار بزرگی تبدیل می‌شوند. اگر زن و مرد مهارت‌های ارتباطی لازم برای حل و فصل اختلافشان را نداشته باشند، حتی کوچکترین مشکل شان غیر قابل حل خواهد بود. گفتگو باعث رشد و پیشرفت رابطه‌ها می‌شود، و به طرفین فرصت می‌دهد تا رویاها، نگرانی‌ها، امیدها و آرزوهایشان را بایکدیگر سهیم شوند. ممکن است عشق یارای مقابله با همه مشکلات را داشته باشد، اما گاهی اوقات وقتی دو طرف با مشکلات جدی مالی رو به رومی شوند، حتی عشقشان هم نمی‌تواند به کمکشان بیاید، البته ممکن است خود مشکلات مالی باعث شکست یک ازدواج نشود، اما بحران و فشارهای ناشی از آن در این زمینه بسیار موثر است، برخورد و کنار آمدن با مشکلات مادی کار بسیار دشواری است که فشار بسیار زیادی بر هر دو طرف رابطه وارد می‌آورد، تا آنجاکه این فشار، خود به تنهایی برای ویران کردن پایه‌های یک ازدواج سالم کافی است. محیط و شرایط پیرامون ازدواج نیز گاهی ممکن است، باعث شکست ازدواج شود. وقتی تصمیم ازدواج بر مبنای چیزی جز عشق واقعی باشد، به شکست می‌انجامد. یکی از نمونه‌های این نوع ازدواج‌ها، ازدواج‌هایی است که طرفین به خاطر فشاری که از طرف خانواده یا دوستان و اطرافیان متحمل می‌شوند، تن به آن می‌دهند، از جمله دیگر مسائل محیطی که منجر به طلاق می‌شود، ازدواج کردن در سنین پائین است، البته سن ازدواج به خود فرد و آمادگی‌های او بستگی دارد، اما اکثریت اعتقاد دارند که ازدواج در نوجوانی یا ابتدای بیست سالگی صحیح نیست. ازدواج کردن قبل از این که به فرد فرصت لذت بردن از زندگی را بدهد، می‌تواند باعث بی‌میلی در ازدواج شده و به شکست آن منجر شود.

معضلات اجتماعی، مانند افزایش نرخ طلاق در سال‌های اخیر و گسترش اضطراب در میان جوانان، این روزها مورد بحث رسانه‌های همگانی و موضع بسیاری از همایش‌ها و سمینارها در سراسر کشور قرار گرفته است.

طلاق یکی از پیچیده‌ترین پدیده‌های اجتماعی عصر کنونی است که قطعاً برای گروه بسیاری از انسان‌ها اجتناب‌پذیر است زیرا گاهی محیط خانواده آنچنان پر آشوب و تحمل‌ناپذیر می‌شود که طلاق تنها راه حل باقی مانده است (M Dehghan Menshadi, E Zareei, M Asgari, Gh Naziri, 2017)

بی تردید افزایش دامنه آفت های جامعه که باید دست اندکاران کشور را به تأمل و چاره اندیشی اساسی وا دارد، معلولی بیش نیست. برای مقابله با این پدیده های ناپهنجار باید ابتدا علل و عوامل موثر بر این معضل را بررسی و شناسایی کنیم. در غیر این صورت هر راه حلی حتی با صرف هزینه های زیاد، بی تأثیر خواهد ماند. به این ترتیب درخواست طلاق هنگامی صادر می شود، که هرگونه امید و تلاش برای دست یابی به کانون گرم خانواده و زندگی مشترک بی پاسخ می ماند، و آنگاه تنها راه رهایی به جدایی ختم می شود که ما در این مقاله مختصر امید داریم عوامل موثر بر آن را شناسایی کنیم شاید در به کارگیری نتایج آن در عمل از روند رو به رشد این معضل اجتماعی اندکی کاهش مشاهده گردد.

جامعه بزرگ انسانی از واحدهای کوچک تری شکل می گیرد که قدیمی ترین و طبیعی ترین آن خانواده است که از آغاز زندگی بشر وجود داشته است. خانواده هسته مرکزی اجتماع است که کانون حفظ سنن ملی و مرکز رشد عواطف و احساسات است. این واحد همانند سنگ بنای اول ساختمان اجتماع است که هر چه از استحکام بیش تری برخوردار باشد، به استحکام بیش تر جامعه منجر خواهد شد (HOSAINI KOHSARI AND CO-WORKER, 2005). لذا خانواده در حفظ و گسترش قدرت ملی و از آن سو انحطاط تباهی ملت ها نقش اساسی دارد؛ چنان که به لحاظ اهمیت خانواده در اصل دهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران آمده است: "از آن جا که خانواده واحد بنیادی جامعه اسلامی است همه قوانین و مقررات و برنامه ریزی های مربوطه باید در جهت آسان کردن تشکیل خانواده پاسداری از قداست آن و استواری روابط خانوادگی بر پایه حقوق و اخلاق اسلامی باشد" (ASHRAFI HOJATI, 1996). اما امروزه طلاق یک پدیده اجتماعی شناخته شده خطرناک است که خانواده ها را از هم متلاشی کرده و جامعه را به فساد می کشاند. در شهرستان یزد روند رو به رشد طلاق، خانواده ها را از هم متلاشی کرده و جامعه را به سمت آسیب های اجتماعی پیش می برد و همچنین در آینده اذهان عموم مردم را نسبت به تشکیل خانواده که از نظر اسلام بنایی بسیار مهم و محکم است بدبین کرده و روز به روز بر فسادهای اجتماعی می افزاید. خداوند در سوره طلاق آیه شماره یک، طلاق را فقط در صورت کار زشت آشکار از سوی زن مجاز می شمارد (بفاحشه مبینه). اما در حال حاضر اکثریت طلاق ها نه به خاطر عمل زشت فاحش و آشکار بلکه عوامل ساده مانند: نوازش، ابراز محبت، نگرش به زن و غیره اما ضروری صورت می گیرد، عواملی که برای داشتن یک ارتباط زناشویی و زندگی سالم نیاز به مهارت دارد و کسب مهارت مستلزم آموزش و یادگیری است. همان طوری که یکی از راهکارهای پیشگیرانه در تحقیقات انجام شده، آموزش شیوه های صحیح رفتاری از طریق برگزاری دوره های آموزشی قبل از ازدواج

تحت عناوین آموزش مهارت‌های زندگی، راهبردهای ارتقای کارکرد خانواده، حقوق و تکالیف زوجین، بهداشت باروری بیان شده است (SADROLASHRAFI AND CO-WORKER, 2012).

روش‌های آموزشی متنوع‌اند اما دو نوع از روش‌ها که دارای اثربخشی خوبی هستند و برای مدل‌های آموزشی-کاربردی کمتر استفاده می‌شود همانند یادگیری فعال و پنهان، در این پژوهش به کار برده می‌شود: یادگیری فعال به دلیل فعال‌تر کردن حضور دانشجویان در کلاس حین تدریس و برانگیختن سطوح بالای فکری آنها موجب افزایش میزان ماندگاری اطلاعات در ذهن پس از جلسه تدریس می‌شود همچنین دانشجویان رضایت بیشتری از اجرای این روش آموزش نسبت به روش سخنرانی کلاسیک دارند (PISHGAHI AND CO-WORKER, 2009). (در یادگیری پنهان به علت پنهان بودن فرآیند یادگیری و ناآگاهی فرستنده یا گیرنده پیام، فرآیندهای گزینش‌گری در هیچ‌یک فعال نشده و فرستنده و گیرنده را از حالت فرستنده و گیرنده فعال به فرستنده و گیرنده غیرفعال تبدیل می‌کند لذا به راحتی می‌تواند تأثیر خودش را بر افراد بگذارد) (ALI NAGHI, 2000). لذا در این پژوهش برآنیم تا ببینیم آیا می‌توان مدل آموزشی مبتنی بر علل طلاق به دست آمده از تحلیل کیفی روایت با روش‌های یادگیری فعال و پنهان برای فرزندان در سنین مدرسه با محوریت خانواده-مدرسه-دانش‌آموز را طراحی کرد؟

طلاق: طلاق در لغت، به معنای رها کردن و آزاد کردن و در اصطلاح به معنای ازاله قیدالنکاح بصیغه مخصوصه است؛ یعنی گسستن پیوند ازدواج با لفظی مخصوص (GOVAHI, 1994).

دسته‌ای دیگر از تعاریف، روایت‌ها را سازه‌های تحلیلی می‌دانند که تعدادی از کنش‌ها و وقایع مربوط به گذشته و یا زمان حال را که در شرایط دیگر گسسته و نامربوط تلقی می‌شوند، در حول یک کلیت منسجم و مرتبط پیوند می‌دهد. این کلیت ارتباطی به هر یک از عناصر داستان معنا بخشیده و آن را تبیین می‌کند و در همان حال توسط آن‌ها شکل می‌گیرد (GERIFI 1, 1993).

یادگیری پنهان: نوعی یادگیری که در عمل آشکار نیست، ولی خود را در عمل بعدی ضمن یک فعالیت آشکار می‌سازد. از آن‌جا که هر گونه یادگیری، آثار خود را در نگرش‌ها و رفتارهای افراد نمایان می‌سازد؛ نقش یادگیری پنهان در شکل‌گیری و حیات خارجی و ذهنی فرد، اهمیت می‌یابد (SHOARI NECHAD, 1985).

هدف اصلی پژوهش:

۱- طراحی مدل آموزشی پیش‌نیازهای زوجیت مبتنی بر علل طلاق در شهرستان یزد بر اساس یادگیری فعال با محوریت خانواده، مدرسه و دانش‌آموز.

سوال اصلی پژوهش :

۱- آیا می توان مدل آموزشی پیش نیازهای زوجیت مبتنی بر علل طلاق بر اساس یادگیری فعال با محوریت خانواده، مدرسه و دانش آموز را طراحی کرد؟

سوال های فرعی :

- ۱- علل کیفی طلاق در شهرستان یزد بر اساس تحلیل روایت و بومی شناختی چیست؟
- ۲- مدل آموزشی مبتنی بر علل طلاق در شهرستان یزد بر اساس یادگیری فعال چیست؟
- ۳- مدل آموزشی مبتنی بر علل طلاق در شهرستان یزد بر اساس یادگیری فعال با محوریت خانواده چیست؟
- ۴- مدل آموزشی مبتنی بر علل طلاق در شهرستان یزد بر اساس یادگیری فعال با محوریت مدرسه چیست؟

روش تحقیق:

با روش توصیفی پیمایشی به صورت مقطعی و با استفاده از مشاهده و مصاحبه بالینی از هر زوج طلاق گرفته، داده های کیفی مورد نظر جمع آوری می شود تا تقریباً به جواب های یکسانی منتهی شود و سپس به شیوه تحلیل روایت تجزیه و تحلیل گردیده و پس از کد بندی های لازم، علل طلاق معلوم می شود و برای علل کشف شده با رویکرد یادگیری فعال با محوریت خانواده، مدرسه و دانش آموز پیش نیازهای یک زوج موفق با یک مدل آموزشی مؤثر طراحی می شود و برای اجرا و پیاده سازی مدل مورد نظر در خانواده و مدرسه آموزش های لازم داده می شود.

جامعه آماری : زوج های طلاق گرفته شده در شهرستان یزد.

روش نمونه گیری : زوج های مذکور در دسترس.

حجم نمونه : نامعلوم

روش : تحلیل کیفی روایت.

ابزار : مشاهده و مصاحبه بالینی، مصاحبه روایی، مصاحبه اپیزودیک

روش آموزش بر اساس یادگیری فعال با محوریت خانواده و مدرسه

مقوله های طلاق	مقوله های جایگزین جهت آموزش	روش آموزش یادگیری فعال	روش آموزش یادگیری فعال در خانواده و مدرسه
----------------	-----------------------------	------------------------	---

زوجین می توانند با استفاده از مثال واقعی در مورد افراد معتاد و ضررهای اعتیاد وجود دارد و همچنین مثال زدن قهرمانان ورزشی در مورد سلامتی آن‌ها مثال بزنند. در مدرسه هم با استفاده از یک داستان واقعی در مورد اتفاقاتی که در جامعه یا شخصی وجود دارد به کودکان این امکان را بدهید تا دانش کلاس را با دانسته های خود در شرایط دنیای واقعی، عملکردها و نتایج تلفیق کنند.

ضررهای اعتیاد

مطالعه موردی

و فواید سلامتی

اعتیاد

زوجین یا معلمین می توانند با صحبت کردن و مثال زدن در مورد مسولیت داشتن و سهیم کردن کودک در بحث این روش را انجام دهند یک نمونه ساده از فعالیت هایی است که در چهارچوب کلاس می توانید از آن استفاده نمایید. زمانی را به کودکان بدهید تا درباره عنوان فکر نمایند و سپس بحث کوتاهی با فردی که مجاور اوست انجام دهند و سپس دیگران را در نتایج سهیم کنند.

تعهد داشتن و

همفکری

مسولیت پذیری

خیانت

مقوله های طلاق	مقوله های جایگزین جهت آموزش	روش آموزش یادگیری فعال	روش آموزش یادگیری فعال در خانواده و مدرسه
----------------	-----------------------------	------------------------	---

زوجین می توانند بعد از آموزش از کودکان بخواهند که ویژگی های یک شغل مناسب و تلاش کردن را بر روی کاغذ بیاورند و در مدرسه هم

فرصتی را برای کودکان و رسیدن به سوالاتی که پاسخ داده نشده است، فراهم نمایید در چند دقیقه پایانی کلاس از کودکان خواسته شود که به این سوالات پاسخ دهند به عنوان مثال مهمترین چیزی که شما امروز در این زمینه یاد گرفته اید چه بوده است؟ چه سوالات مهمی وجود دارد که بدون پاسخ باقی مانده است؟ تنوع این سوالات و پاسخ هایی که در ذهن کودکان به وجود می آید فرآیند یادگیری کودکان را افزایش می دهد و این امر بازخورد از درک آنان در مورد موضوع را فراهم می نماید.

تلاش کردن برای شغل مناسب و تسلیم نشدن در برابر سختی ها

مشکلات اقتصادی

کاغذ یادداشت

زوجین می توانند به راه های مختلف به کودکان فرصت دهند تا در مورد موضوع فکر کنند برای مثال : علاوه بر یک کاغذ کوچک می توانند یک سوال مطرح نمایند و سپس زمانی را به کودکان بدهند تا هر چه می خواهند در مورد آن بنویسند. همین روش در مدرسه هم امکان پذیر است.

فواید مشاوره و صحبت کردن در مورد مسایل و پذیرش افراد

اختلالات بالینی

فعالیت های نوشتاری

مقوله های طلاق	مقوله های جایگزین جهت آموزش	روش آموزش یادگیری فعال	روش آموزش فعال
عدم بلوغ فکری و عاطفی	ملاک های رسیدن به بلوغ عاطفی و فکری	بحث و مناظره	روش آموزش یادگیری فعال در خانواده و مدرسه
دخالت اطرافیان	راه های مشورت گرفتن صحیح	بازی ها	زوجین می توانند پس از نشان دادن رفتار سازنده و ملاک های بلوغ عاطفی مثلا مسولیت پذیر بودن و تصمیم گیری با استفاده از فیلم آموزشی و... با کودک به بحث بپردازند و از او بخواهند که مثال بزند. نمایش فیلم در مدرسه هم می تواند ابزار موثری برای تشویق کودکان به فکر کردن درباره چند دیدگاه در یک زمینه باشد.
مشکلات جسمانی	صحبت کردن در مورد مسایل قبل از ازدواج و اهمیت بیشتر به سلامتی	بارش افکار	زوجین می توانند از راه بازی، فواید مشورت کردن را به کودک یاد دهند در مدرسه هم بازی های مربوط به یک عنوان یا یک موضوع می تواند یادگیری فعال در شرکت کنندگان را تقویت کند. بازی ها شامل جور کردنی، بازی های اسرار آمیز، رقابت گروهی و حل پازل می باشد. زوجین می توانند با گفتن نظراتشان در زمینه سلامتی و صحبت کردن و خجالتی نبودن، از کودک بخواهند تمام افکارش را در این زمینه بگوید. در مدرسه بارش افکار از نمونه روش های ساده دیگری است که شما می توانید همه کلاس را وارد بحث نمائید یک عنوان و یا مسئله مطرح نمائید و از کودکان بخواهید که وارد بحث درباره آن موضوع شوند و هر نظری را که ارائه می شود روی تخته بنویسید.

بحث و نتیجه گیری:

بررسی ادبیات پژوهش نشان می‌دهد که ویژگی‌های جمعیت شناختی و دوره‌های زندگی، که ریسک ازدواج را بالا می‌برد عبارتند از سال‌های اولیه ازدواج، همخانه بودن، حاملگی قبل از ازدواج، درآمد و تحصیلات پایین، طلاق والدین، عدم وجود ارزش‌های سنتی خانوادگی، ازدواج قبلی، و شغل زنان (Sarantakos, S. 1994). این فاکتورها به دلیل وجود عدم آمادگی برای انجام نقش‌های زناشویی یا حل تعارضات بین شخصی، امکان طلاق را بالا می‌برد.

در پژوهش‌های انجام شده توسط برنز (1984) ۱، کلیک و پیرسون (1985) ۲ و ولکات (1984) ۳ و نولر و همکاران (1997) ۴، مهارت‌های ارتباطی ضعیف، خلق پایین و غمگین، کمبود عشق، ناسازگاری، خیانت، بیماری روانی، مشکلات عاطفی، تعارض در مورد نقش‌های زن و مرد و ویژگی‌های شخصیتی همسران به عنوان دلایل طلاق عنوان شد.

در پژوهشی توسط گایر (2010) که بر روی ۴۰۲ مسلمان مطلقه در آمریکای شمالی انجام شد نتایج زیر به دست آمد: بالاترین مقدار پاسخ دهنده‌ها در گروه سنی 20 تا ۴۰ سال بودند و در ۵-۲ سال اول ازدواج به سر می‌بردند. در اکثر موقعیت‌ها، زنان متقاضی طلاق بودند، دلایل طلاق به ترتیب اهمیت عبارت بودند از:

ناسازگاری، خشونت شامل خشونت عاطفی، کلامی، فیزیکی و جنسی، سوءاستفاده مالی، دخالت خانواده و خیانت. چند نکته در این بررسی قابل توجه بود. اکثریت طلاق‌ها در پنج سال اول زندگی اتفاق افتاده و این مسئله به وضوح نشان دهنده نیاز همسران در سال‌های اول زندگی برای تلاش بیشتر جهت حمایت، تقویت و رشد ارتباط می‌باشد. نکته دوم اینکه خانواده‌های زنان پاسخ‌دهنده، حمایت زیادی از دختران خود در مسئله طلاق کرده بودند، در حالی که طبق عقاید سنتی، والدین در مقابل طلاق بچه‌ها مقاومت می‌کردند و آنها را به دلایل حفظ آبرو و احترام خانواده و سرنوشت بچه‌ها تشویق به ادامه رابطه می‌کردند. نکته سوم اینکه زوجین نمونه قبل از طلاق برای حل مشکلات رابطه‌ای خود از بستگان و خانواده، دوستان و رهبران مذهبی کمک گرفته بودند و تنها عده کمی از آنان به متخصص و مشاور مراجعه کرده بودند.

در پژوهشی دیگر که بر روی ۱۳۳۵ زن و مرد اماراتی توسط متخصصین دانشگاه یوآی‌ای (۲۰۱۰) انجام شد، مهارت‌های ارتباطی ضعیف بین زن و شوهر که منجر به ایجاد سوء تفاهم‌هایی بین همسران می‌شود به عنوان اصلی‌ترین علت طلاق شناخته شد. در این مقاله مشخص شد که دلایل عمده طلاق انتظارات غیر واقع بینانه، عدم آگاهی زوجین از نقش‌های خود در رابطه زناشویی و لزوم یک زندگی مشترک و سوء رفتار می‌باشد.

1 - Burns

2 - Cleek, M. & Pearson, T

3 - Wolcott, I.

4 - Noller, P., Beach, S. & Osgarby

در بررسی دیگری که بر روی ۱۶۵۰ استرالیایی مطلقه توسط ولکات و هاگز ۱ از سری مطالعات انجمن خانواده استرالیا در سال 1999 صورت گرفت، مشکلات ارتباطی به خصوص کیفیت عاطفی ارتباط، ناهماهنگی، خیانت، رفتارهای خشونت آمیز شامل خشونت فیزیکی با همسر و بچه‌ها، خشونت عاطفی و کلامی، اعتیاد به مواد و الکل، حسادت، برتری طلبی، عدم بلوغ و بیماری‌های جسمی و روحی (البته با برتری بیماری روحی) به عنوان علل طلاق طبقه‌بندی شدند. همچنین در این پژوهش مشخص شد که تنها بخش کوچکی از پاسخ دهنده‌ها (کمتر از ۰.۲٪) ناهماهنگی جنسی را به عنوان علت اصلی طلاق ذکر کردند.

در تمام منابع به دست آمده در مورد طلاق به چند وجهی بودن این پدیده توجه شده است و این که تنها از یک سو نگرستن به مسئله راه به جایی نمی‌برد در این رابطه دکتر ساروخانی در کتاب خود تحت عنوان " طلاق پژوهشی در شناخت واقعیت و عوامل آن" (۱۳۷۶) این چنین مینویسد:

همه پدیده‌های اجتماعی چند یا چندین عامل دارند. طلاق نیز در این مجموعه مستثنی نیست. همه پدیده‌های اجتماعی دارای علل و عوامل عینی و ملموس و کمی هستند در عین حال از عوامل ذهنی و کیفی نیز برخوردارند

طلاق نیز چنین است. شناخت انتزاعی هر یک از عوامل یک واقعیت اجتماعی درست نیست عوامل به تنهایی معنایی ندارند آنان در مجموع یا شبکه عوامل معنا می‌یابند بنابراین به جای شناخت انتزاعی یا جدا سازی عوامل باید هر عامل را در متن و مجموعه شناخت. بدینسان عوامل یک پدیده اجتماعی با یکدیگر در می‌آمیزند و ترکیب می‌شوند و از آن آمیزه ای خاص و منحصر به فرد پدید می‌آید. باید محقق در عین حال هم عوامل روانی، اقتصادی، سیاسی و هم اجتماعی، حقوقی و... را با هم مطرح کرده مورد شناخت قرار دهد تا واقعیت در همه ابعادش شناخته شود به عنوان مثال به درستی می‌توان گفت طلاق سلسله عوامل اجتماعی دارد (نظیر مادی شدن جامعه، کم‌رنگ شدن ارزش‌های معنوی و.....) لیکن همه انسان‌ها در همین جوامع دست به طلاق نمی‌زنند. بنابراین سلسله عوامل روانی نیز در کار طلاق تاثیر گذارند. از جانب دیگر هرگز نمی‌توان تصور کرد که شرایط اقتصادی جامعه بی‌تاثیر بر جریان طلاق باشد (SAROKHANI, 1997)

سستی روابط اجتماعی در جوامع صنعتی به علت‌های مختلف از قبیل تحرک جغرافیایی، بسط تکنولوژی، کاهش اهمیت خانواده و روابط انسانی بستگی دارد. قشربندی اجتماعی که هر یک از

¹ -Wolcott, I.

قشرهای اجتماعی با توجه به فرهنگ خاص آن فضائی خاص را تشکیل می دهد و درون آن رفتار انسان ها وضع یا شکل خاصی می یابد برای مثال وضع شغلی یا درآمد که عوامل مهمی در قشربندی اجتماعی هستند، هر یک با ویژگی های خاص خویش بر رفتار خانوادگی انسان ها تاثیر خاصی بر جای می گذارد. از نظر وضع شغل شیوع طلاق در بین هنر پیشه ها در سراسر جهان امری قطعی است و یا این که بحران در وضع درآمد و سیر نزولی آن که همراه با ترک عادات رفاهی افراد خانواده همراه می گردد بر میزان طلاق موثر خواهد بود. قشرهای پایین جامعه در صورت نبودن مقررات سخت و هزینه ها و بار مالی طلاق بیشترین روی آوران به طلاق می باشند.

میزان تحصیلات زن و مرد در طلاق تاثیرات مهمی را نشان می دهد ولیکن در ایران بر خلاف دیگر نقاط جهان که طلاق به روشنی با افزایش تحصیلات رو به کاهش می نهد در تهران به نوعی فقدان هنجار مشخص برمی خوریم و علی رغم این واقعیت روندهایی چند دیده می شود. بی سواد و مرزهای نزدیک به آن بالاترین نسبت طلاق را فراهم می سازد سطح تحصیلات تا ورود به آموزش عالی از این روند می کاهد. با افزایش سطح تحصیلات دانشگاهی مجدداً آمار طلاق افزایش می یابد. از عوامل مهم دیگر تعداد فرزندان است که بی فرزندی در خانواده مشکلات را افزایش داده و به بی ثباتی ازدواج کمک می کند ولی از سوی دیگر وجود فرزند و مخصوصاً افزایش فرزندان همواره عاملی مثبت و در اصطلاح مرکز گرا و تحکیم بخش در خانواده خواهد بود. سن ازدواج و سن زوجین و تفاوت سنی آنها نیز از عوامل دیگر به طلاق عنوان شده است. زودرسی سن ازدواج بر میزان آسیب آن تاثیر گذارده است و هم چنین شکاف سنی بر طلاق تاثیر دارد ولی به طور کلی این علل همراه با عوامل دیگر به طلاق دامن می زنند ولی هر خانواده ای با چنین ویژگی محتوم به گسست پیوند نیست (همان منبع).

بنابراین با توجه به تحلیل ها و مصاحبه های انجام شده و پیدا کردن مقوله ها می توان بیان نمود که فرد بر اساس برآوردی که از سود و زیان ادامه زندگی مشترک خویش داشته است حاضر به ادامه زندگی زناشویی بوده و یا اینکه اقدام به جدایی می نماید. این برآورد سود و زیان در هر یک از متغیر های مستقل به شرح زیر می باشد:

میزان تفاوت سنی زیاد (۱۴-۸ سال) برآورد زیان برای فرد به همراه داشته و میزان تقاضای طلاق را تحت تاثیر قرار می دهد ولی بر طبق جدول دو بعدی این رابطه (تفاوت سنی در طلاق) مورد تایید قرار نگرفته است.

میزان تفاوت عقاید بالا احساس زیان برای فرد به وجود می‌آورد تقاضای طلاق در میان کسانی که با همسر خویش دارای تفاوت عقاید بالا می‌باشند بیشتر مشاهده می‌گردد.

وجود اعتیاد و یا استفاده از مشروبات الکلی در بین مردان احساس زیان را برای همسران آنها به وجود می‌آورد ولی با توجه به فرهنگ‌های مختلف سود و زیان این مسئله ارزش نسبی در بین خانواده‌ها دارد.

ناباروری یکی از زوجین در میزان درخواست طلاق موثر است زیرا داشتن فرزند موجب به وجود آمدن لذت و رضایت زوجین می‌شود و این امر باعث رضایت متقابل زوجین از یکدیگر می‌شود و ناباروری یکی از زوجین این رضایت مندی را دچار اختلال می‌کند.

نظر خانواده فرد نسبت به طلاق در صورت مثبت بودن احساس زیان را برای ادامه زندگی زناشویی در فرد بالا می‌برد و برعکس اگر نظر خانواده فرد نسبت به طلاق منفی و حالت مخالف داشته باشد احساس زیان زندگی زناشویی را در فرد پایین می‌آورد.

در مسئله ازدواج به این دلیل که متغیرهای کیفی از جمله تحصیلات، سن، شغل و ... مورد توجه دو طرف مبادله (ازدواج) قرار دارند پس از ازدواج این متغیرها احساس زیان را در فرد تشدید نمی‌کند و فرد از قبل آمادگی برخورد با این متغیرها را دارد (البته به جز در مواردی خاص) و در نتیجه می‌تواند در برابر عدم برابری هزینه و پاداش در هر یک از متغیرها جهت گیری مناسبی را در زندگی داشته باشد لیکن به دلیل ساختارهایی که در مسئله همسرگزینی خود را نشان می‌دهد دو طرف مبادله (ازدواج) کمتر به مسائل جنبی که در واقع اصلی‌ترین متغیرهای برهم زدن مبادله است توجه نشان می‌دهند و آن مسائل ذهنی و فردی است که در زندگی زناشویی مابین دو فرد برخوردهای مکرری را به وجود می‌آورد. به این معنی که عدم شناخت طرفین مبادله از احساسات و عقاید دیگری در شروع زندگی باعث می‌گردد که اختلافاتی که در ابتدا از کنار آن به دلایل متفاوت به راحتی می‌توان گذشت پس از چند ماهی از زندگی مشترک خود را به طرفین نشان می‌دهد و احساس زیان به سبب وجود این تفاوت عقاید و بارز شدن آنها در فرد تقویت می‌شود. در اینجا نقش دو عامل خانواده فرد و میزان عقلانیت وی است که نقش مهمی را ایفا می‌کند هر گاه خانواده فرد نسبت به طلاق نظری کاملاً مخالف داشته باشند سعی فرد بر این قرار می‌گیرد که میزان تفاوت عقاید خویش را با همسرش به انحاء گوناگون از جمله گذشت در برابر نظرات همسر پایین بیاورد و همچنین هرچه میزان عقلانیت فرد بیشتر می‌شود و عاطفی عمل نمودن الگوی رفتاری وی مورد توجه قرار نمی‌گیرد سعی در کاهش تفاوت عقاید وی با همسرش بالاتر رفته و

میزان تفاوت عقاید زوجین کاهش می یابد. در صورت عدم وجود این دو عامل تاثیر گذار یعنی اینکه خانواده فرد نسبت به طلاق نظری موافق داشته باشند و میزان عقلانیت نیز در فرد کاهش یابد و فرد به صورت عاطفی و هیجانی عمل نماید سعی وی در کاهش تفاوت عقایدش با همسرش کاهش می یابد و زندگی زناشویی به مرحله ای دیگر پای می گذارد. به این صورت که با بالا رفتن تفاوت عقاید میان همسران دو طرف کم و بیش از انجام نقش مقابل راضی و خشنود نخواهند شد. بنابراین در این مرحله انتظارات از نقش همسری برآورده نمی گردد در نتیجه در این مرحله فرد برآوردی از سود و زیان ادامه زندگی زناشویی خواهد داشت از طرفی خود فرد نیز نسبت به انجام وظایف خودش با بی رغبتی عمل می کند در نتیجه تمایل فرد نسبت به طلاق گرفتن بیشتر می گردد .

بنابراین در مرحله آخر در ارزیابی ادامه زندگی زناشویی در سطح زیان قرار می گیرد و بر این اساس تقاضای طلاق می نماید و در این حالت قضیه پرخاش - تایید تئوری مبادله تایید می گردد بدین معنی که هرگاه پاداش هایی را که فرد انتظار دارد در زندگی زناشویی به آنها برسد و لیکن این پاداش ها به وی نرسد عدم رضایت از ادامه مبادله (زندگی زناشویی) در فرد ایجاد می شود و فرد تمایل به برهم زدن این رابطه را پیدا می نماید.

References:

- Govahi, Zahra. (1994). Women's Rights Study on Divorce, Lajaja, Islamic Advertising, first ed.
- Sepehri, Faranarz. (2016). Teaching and Learning Methods, High school District fifth Tabriz, Tabriz.
- Shoarnejad, Aliakbar. (1985). Behavioral Science Culture. Amirkabir, Tehran, Lancet, 230.
- Hoseini khsari, Seyed Eshagh.(2005). Qur'anic research on the Case of Family in Islam, Journal of Religious Research, 2nd ed.
- Ashrafi hojati, Gholamreza. (1996). Constitution of the Islamic Republic of Iran. Library of Treasure Knowledge, Tehran.
- Sadrolashrafi, Masood and Colleagues (2012). Pathology Divorce (Causes and Factors) and Ways to Prevent it. Cultural Engineering Monthly Magazine, 7th ed, Lancet, (73-74).
- Pishgahi, Alireza and Colleagues (2009). The Effect of Active Learning Method on the Satisfaction and Sustainability of Physiopathology Students Information in Yazd University of Medical Sciences, Iranian Journal of Medical Education, Lancet, 9 (3), 208-15.
- Alinaghi, Amirhosein (2000). Media and Hidden Education. Journal of Strategic Studies, Tehran, Lancet (7- 8), 4.

- Dehghan Menshadi, E Zareei, M Asgari, Gh Naziri, The Effectiveness of the Meaphor Therapy and the Forgiveness Therapy on Women's Divorce Adjustment(2017), Journal of Psychological Models and Methods,27,24-48.
- Jalali,I., Hassan Ahadi, Alireza kiamanesh, Evaluation of families teaching effect by Olson attitude for improving family cohesion and consistency(2018), Journal of Psychological Models and Methods,30,17-28.
- M. Shokohiyekta, S. Akbari zardkhaneh, A. Parand, F. Pooran, Developing Parent-Child Relationship by New Parenting Style Methods(2013),), Journal of Psychological Models and Methods,10,1-14.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی